

Tür: Araştırma Makalesi

Kabul Tarihi: 27 Kasım 2023

Gönderim Tarihi: 13 Ekim 2023

Yayımlanma Tarihi: 26.12.2023

Atıf Künyesi: Geçgel, Ayşe S. (2023), “Necmi Onur’un Hanım Efendi Romanında Yapı ve Tema”, **International Journal of Turkish Academic Studies (TURAS)**, C. 4, S. 2, s.1-23.

“NECMİ ONUR’UN HANIM EFENDİ ROMANINDA YAPI VE TEMA”¹

Ayşe S. GEÇGEL²

10.54566/turas.1375640

ÖZ

Roman, geçmişten beri toplumumuzun bizzat yaşadığı olayların kurgusal anlamda ele alındığı bir türdür. Değişen dünya şartları doğal olarak edebiyat dünyasını etkisi altına almakta ve yaşanan önemli olayların doğal olarak edebiyatı da etkilediği görülmektedir. Toplumsal alanda yaşanan değişimler işlenen konu ve konuyu ele alış tarzlarını da etkilemektedir. Bu bakımdan roman, geçmişte olduğu gibi günümüzde de popülerliğini yitirmeyen önemli bir tür olmuştur. Bir parçası olduğumuz toplumun şahit olduğu bazı olaylar, yazılan metinler aracılığıyla nesiller boyu aktarılmaktadır. Üzerinde çalışılan

¹ Bu makale, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Prof. Dr. Mutlu DEVECİ danışmanlığında hazırlanan ‘Necmi Onur’un Hikâye ve Romanlarında Yapı ve Tema’ başlıklı yüksek lisans tezinden oluşturulmuştur.

² Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Öğrencisi, aysenur.gecgel23@gmail.com, ORCID 0009-0006-8564-6709

metin, Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının tanınmış yazarlarından Necmi Onur'un Hanım Efendi romanının yapı ve tema bakımından incelenmesine yönelik bir çalışmadır. Toplumun ve bireyin yaşadığı boşluk ve arayışlara cevap niteliği taşıyan Necmi Onur anlatıları, edebiyat dünyasında irdelenmesi gereken konuların birer temsilcisi gibidir. Gerçekçilik akımıyla ele aldığı yapıtlarında susturulan insanların sesi olabilmeyi amaçlar ve bu doğrultuda kurgusal dünyalar oluşturur. Necmi Onur bireylerin toplumsal ve sosyal anlamda yaşadığı eşitsizlikleri, karakterlerin cinsellik anlayışını ve kadının yaşamak zorunda kaldığı sınırlılıkları farklı bir üslupla ele almıştır. Olayların çoğunlukla tanık anlatıcı ile aktarıldığı kimi zamansa hâkim bakış açısıyla yansıtıldığı romanda Necmi Onur, Melike karakterinin zaman ve mekân kurgusunda yaşadığı ruhsal değişimleri anlatmaktadır. Bu çalışmada, kadının ve toplumun sorunlarına değinen Necmi Onur'un 1992 yılında kaleme aldığı Hanım Efendi romanı hem yapı hem de tema bakımından belirtilen ölçütlere uygun bir şekilde ayrıntılı olarak incelendi.

Anahtar Kelimeler: Necmi Onur, Roman, Yapı, Tema, Aşk, Cinsellik, Kadın.

STRUCTURE AND THEME IN NECMİ ONUR'S NOVEL HANIM EFENDİ

ABSTRACT

Novel is a genre in which the events that our society has experienced since the past are discussed in a fictional sense. Changing world conditions naturally affect the world of literature, and it is seen that important events naturally affect literature. Changes in the social sphere also affect the subject and the way it is handled. In this respect, the novel has become an important genre that has not lost its popularity today as it did in the past. Some events witnessed by the society we are a part of are passed down through generations through written texts. The text studied is a study aimed at examining the novel Hanım Efendi by Necmi Onur, one of the well-known writers of Turkish literature of the Republican Period, in terms of structure and theme. Necmi Onur's narratives, which are answers to the gaps and searches experienced by society and the individual, are like representatives of the issues that need to be examined in the world of literature. In his works of realism, he aims to be the voice of silenced people and creates fictional worlds in this direction. Necmi Onur deals with the social inequalities that individuals experience socially, the characters' understanding of sexuality, and the limitations that women have to live with in a different style. In the novel, where the events are mostly narrated by a witness narrator and sometimes reflected from the dominant perspective, Necmi Onur describes the spiritual changes that the character Melike experiences in the setting of time and space. In this study, the novel Hanım Efendi, written by Necmi Onur in 1992, which touches on the problems of women and society, was examined in detail in accordance

with the specified criteria in terms of both structure and theme.

Keywords: Necmi Onur, Novel, Structure, Theme, Love, Sexuality, Women.

GİRİŞ

Roman, anlatma esasına bağlı olan yazı türleri içerisinde en yaygın olan ve giderek zenginleşen en önemli türlerden biridir. Türk edebiyatında anlatma geleneği, gerçek anlamda hikâye ve romanla başlar. İnsanoğlu yaşadığı, gördüğü kısacası hafızasında yer edinmiş olayları aktarmak ve onu kalıcı kılmak isteyen bir varlıktır. Anlatma esasını üzerine kurulan hikâye geleneği, zaman içerisinde geçim kaynağı haline getirilmiş ve birçok kültürün özelliklerini bünyesinde barındırdığı için edebi kültürün önemli bir parçası olmuştur. Binlerce yıl içinde evrilme sonucu zamanla daha da birikerek günümüze ulaşan destanlar ve diğer anlatı türleri hikâye ve romanın temel yapı taşlarını oluşturmaktadır.

Cumhuriyet dönemi roman, öykü ve röportaj yazarı olarak bilinen Necmi Onur, 18 Şubat 1925 yılında Elazığ/Harput'ta bulunan Alışam Köyü'nde dünyaya gelir. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimine devam eden yazar, çeşitli işlerde çalıştıktan sonra yazın dünyasına ayak basar. Öğrencilik zamanlarında hayatını, tatil aylarında zahmetli işlerde çalışarak idame etmeye çalışan Necmi Onur, bu dönemde yakından tanıdığı çileli insanların çaresizliklerini ele aldığı röportaj ve hikâyeleri ile tanınır. Akıcı ve gerçekçi bir üsluba sahip olan Necmi Onur, yapmış olduğu röportajlardan sonra roman ve hikâye türünde de eserler yazmaya karar verir. Toplumun aynası niteliğinde sayılan bu çalışmalar, Necmi Onur'un sanat anlayışı ve edebi kimliğine olumlu katkılar sağlar. Kaleme aldığı eserleriyle çaresiz insanların sosyo-psikolojik durumlarını, fakirliğin getirdiği ekonomik eşitsizliği, dengeler arasındaki bozulmuşluğu dile getirmiş ve böylelikle toplumun sözcüsü konumuna gelmiştir. Hanım Efendi romanı da yazarın yine sosyo-psikolojik tahlillerinin bir değerlendirmesi niteliğinde bir çalışmadır. 1992 yılında kaleme alınan roman, Hanım Efendi adıyla tanınan Melike'nin yaşamsal serüvenini, doyumsuz hislerini ve kendi olma yolunda verdiği mücadeleyi konu edinmektedir. Necmi Onur, Hanım Efendi romanıyla kadının hem bireysel hem toplumsal konumuna ışık tutarak kadının olması gereken konumunun muhafaza edilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Bunu yaparken roman karakterlerini hem zamansal hem de mekânsal kurguda birleştirerek okura sunar.

1. Hanım Efendi Romanında Yapı

1.1. Dış Yapı Unsurları

Anlatıma dayalı edebî eserin yazımı, isimlendirme ve baskı süreci, metne yönelik çözümlemede dış yapı unsurlarını oluşturur. Eser yazıldıktan sonra onun okuyucuyla bütünleşme serüvenini ortaya koyan dış yapı unsurları ise "eserin kimliği" ve "isimden

İçeriğe” adlı iki ana başlıktan meydana gelir. Eserin hangi yayın evi tarafından, ne zaman basıldığı bu bölümde belirtilir. (Şahin, 2017: 268-269).

1.1.1. Romanın Kimliği

Eserin tek baskısı 1992 yılında Demos Yayınları tarafından yapılır.

1.1.2. İsimden İçeriğe

Hanım Efendi romanı, Necmi Onur’un toplumun ahlâki yapısını içine alarak kadının yeri ve cinsellik olgusu ile ilişkisini konu edindiği son eseridir. Romanın başkarakteri Melike, hayatı boyunca bir “Hanımefendi” gibi yaşamayı amaçlar ve genç yaşta katıldığı bir yarışma sonucunda güzellik kraliçesi seçilir. Kraliçe seçildikten sonra ünü giderek artan Melike, gerçek adını herkesten gizler ve çevresindekilerce “Hanımefendi” lakabıyla tanınır. Belgesel roman niteliğinde yazılan eserin başkarakteri Hanımefendi Melike, toplum içerisinde yer alan ve değersizleştirilen kadınları temsil etmekte ve onların ahlâki gelişimini gerçekçi bir görünümle yansıtmaktadır. İçeriği göz önünde bulundurulduğu zaman romanın ismiyle uyum sağladığı görülmektedir.

1.2. İç Yapı Unsurları

Anlatıma dayalı edebi eserin entrik kurgusunu şekillendiren ana unsurlar, iç yapı unsurlarıdır. İç yapı unsurları ise “bakış açısı, olay örgüsü, mekân, zaman ve kişiler dünyası”ndan meydana gelir. İzleksel kurgusundan hareketle oluşturulan iç yapı unsurları metin içinde ana bütünlüğünü sağlar. (Şahin, 2017: 270).

1.2.1. Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi

Necmi Onur’un son romanı olan Hanım Efendi karma bakış açısı ile yazılmıştır. Olaylar çoğunlukla bir gözlemci titizliğiyle okuyucuya aktarılır. Eserde başkarakter Hanım Efendi Melike’nin yaşamöyküsü yazarın gerçekçi anlatımıyla ele alınmaktadır. Eserde anlatıcı tanık olduğu olayları aktarırken “ediyordu, söyledi, konuştu, diye mırıldandı” gibi ifadeler kullanmaktadır. Böylelikle tanık anlatıcının kullanıldığına şahit olmaktayız. Ancak tanık anlatıcının yanı sıra romanda Tanrısal bakış açısı ve anlatıcının da hâkim olduğu görülmektedir. Romanda anlatıcının karakterlerin geçmişi hakkında bilgi sahibi olması, düşüncelerini okura aktarması bunun kanıtıdır:

“Sevgi gülerek baktı adama. Kafasının içinde işlenecek cinayetin ölüm öncesi oyunları bir film şeridi gibi geçiyor ve bu oyunda kendisinin bulunduğunu düşündükçe korkuyordu.” (s.84)

Romanda yer alan bir gazino sahibi, anlaşmazlık yaşadığı bir iş adamını öldürmek ister ve Sevgi adında bir çalışanıyla cinayet planı yapar. Anlatıcı, Sevgi’nin gazino sahibiyle konuştuğu sırada aklından geçen düşünceleri bilmektedir. Bu bakımdan anlatıcının

kurgunun bu kısmında karakterin düşüncelerine ve hislerine hâkim olduğu görülebilmektedir.

Anlatıcı zaman zaman araya girerek okuru gelecekte olacak olaylar hakkında bilgilendirerek varlığını hissettirir:

“Polis bulamayacaktı ama başka olaylar yaşanacaktı. Sevgi gelecekte habersiz herkes gibi sırrına bir ortak bulmuş olanların rahatlığı ile kanepedeki gazeteci arkadaşının kucağına kedi gibi kıvrılarak sindi.” (s.109).

Kenan adındaki bir gazeteci, randevu evinde çalışan Sevgi'nin ağzından kaçırıldığı cinayeti öğrenmesi üzerine hem kanunsuz işlerin yürütülmesi hem de haksız yere bir cana kıyılması gerekçesiyle randevu evinde işlenen bu suçu açığa çıkarmak için çabalar. Bu noktadan sonra meydana gelecek olan olayların gelecekte nasıl şekilleneceği anlatıcı tarafından okuyucuya sezdirilir. Bu duruma bir örnek daha verecek olursak:

“Sonraki günlerde öğrenecekti. Öğrenecekti ama kendine uygun birini bulamayışın acısını da ömrünün sonuna kadar çekecekti. Üstelik bu duygu onda insanlara yönelik intikam duygularını bileyecekti.” (s.136).

Böylelikle Hanım Efendi romanında anlatıcının genel anlamda karakterin geçmişi ya da gelecekte yaşayacağı olaylar hakkında bilgi sahibi olması, romanda Tanrısal bakış açısının kullanıldığını kanıtlamaktadır. Anlatıcı, başkarakter Melike'nin gençlik yıllarında yaşadığı, aşk algısını tümüyle değiştirecek olan tecavüz olayını ve Melike'nin hayatı boyunca arayıp da bulamadığı benliğinin derinliklerine gizlenmiş hoyrat hisleri romanın birçok yerinde tasvir tekniğiyle okura aktarmaktadır. Bu tasvirler kimi zaman kişi tasviri olduğu gibi kimi zaman da mekân tasviri şeklinde karşımıza çıkmaktadır:

“Oda ahır kokuyordu.

Ahır gibi tanzim edilmişti.

Melike, gözlerini açarak loş karanlığa baktı.

İleride bir yemlik vardı. Tavanında sarı bir ampul yanyordu. Yemliğin önünde hayvan yoktu ama samanlar ve hayvan pislikleri, gelişigüzel dağılmıştı.” (s.36).

Melike için çok derin bir anlam taşıyan 'ahır' şeklindeki dekore edilmiş bu oda, anlatıcının yapmış olduğu gerçekçi tasvirlerle okurun zihninde canlandırılmak istenir. Böylelikle anlatıcı, Melike'nin geçmişine hâkim olarak yaşadığı bu anıları ve çatışmaları daha net bir şekilde hissettirmeyi amaçlar.

1.2.2. Olay Örgüsü

Eser çok zincirli olay örgüsüyle kaleme alınmıştır. Romanda meydana gelen olaylar birbiriyle bağlantılı olup yine 'Hanımefendi' karakterinin etrafında şekillenmektedir.

Yazar tarafından 58 bölüme ayrılan eseri, mekân bakımından incelediğimizde iki bölüme ayırmamız mümkündür.

Romanın olay örgüsü aşağıda verilen metin ve vaka halkalarından oluşmaktadır.

Birinci Bölüm

Metin Halkası

M1. Melike'nin Anadolu'nun bir kasabasında doğması ve sevmediği bu ortamın yaşantısına ayak uydurmak zorunda kalması

Vaka Halkası

V1. Yazarın romanda geriye dönüşler yaparak Melike'nin çocukluğunu anlatması ve ailesi ile olan sıkıcı hayatını okura yansıtarak Melike'nin düşünce ve hayal dünyası hakkında okuyucuyu bilgilendirmesi

V2. Melike'nin küçüklüğünden beri büyük kentlerdeki artistlerin yaşantısına özenmesi ve bu sebeple girdiği sınavları kazanamaması

V3. Babasının dar gelirli olması sebebiyle yaz aylarında köyün ileri gelenlerinin yazlığında çalışmaları

V4. Giderek genç bir kız olmaya başlayan Melike'nin karşı cinse ilgi duymaya başlaması ve kasabanın gençleriyle ilgilenmeye başlaması

V5. Bir gün çalıştıkları yazlığın ahırında yabancı bir adamla karşılaşması ve katil olan bu adam tarafından tecavüze uğraması

V6. Melike'nin içerisinde bulunduğu durumun aksine kendisine tecavüz edilmesinden hoşnut olması ve hapisten kaçan bu adama yardım etmesi

V7. Onu çiftliğin ahırında saklaması ve giderek alıştığı bu adamla birlikte olmaya devam etmesi

V8. Melike'nin adamın kendisine olan hoyratça tavırlarının hoşuna gittiğini fark etmesi ve bu durumu devam ettirmek istemesi

V9. Kaba tavırlara sahip olan bu adamın bir gün saklandığı çiftliği terk etmesi üzerine Melike'nin endişe ve üzüntü içerisinde cinsel doyumsuzluğuna yeni çareler aramaya başlaması

V10. Melike'nin bütün çabalarına rağmen doyumsuzluğuna çare bulamaması ve bu sebeple ailesine okuyacağına dair yalan söyleyerek bir gün kasabayı ve ailesini terk etmesi

İkinci Bölüm

Metin Halkası

M2. Melike'nin doğduğu kasabayı terk ederek İstanbul'da yeni bir hayat kurması

Vaka Halkası

V1. Melike'nin çocukluğundan beri dergilerde gördüğü artistlere benzemek ve onlar gibi zengin ve rahat bir yaşam sürmek istemesi, bunun için kasabadan ayrılarak büyük kentlere kaçması

V2. İstanbul'a gelen Melike'nin çaresiz tavırları karşısında gidecek yerinin olmadığını anlayan yaşlı ve oldukça zengin olan bir kadının onu himayesi altına almak istemesi ve Melike'yi kendi evine götürmesi

V3. Yaşadığı evin sahibi olan Rasim Bey'in Melike'ye karşı ilgi duyması üzerine Melike'nin yaradılışına özgü olan tavırları sebebiyle Rasim Bey'e ilgi göstermesi

V4. Daha önce yaşamış olduğu ilişkilerinden birinden hamile olduğunu anlayan Melike'nin bu sebeple Rasim Bey'in yardımına ihtiyaç duyması ve onun ilgisine karşılık vermek zorunda kalması

V5. Arzularına karşılık bulan Rasim Bey'in Melike ile herkesten gizli bir ilişki yaşamaya başlaması

V6. Bütün bu olanlardan sıkılan Melike'nin gizlice güzellik kraliçesi yarışmalarına katılması ve kazanması

V7. İstanbul'un görkemli ve sosyete dünyasına giriş yapan Melike'nin giderek daha fazla doyumsuz olması

V8. Zenginliğin basamaklarını hızla tırmanmak isteyen Melike'nin zengin olma uğruna yaşlı bir adamla evlenmesi

V9. Servetini iyice artırmayı başaran Melike'nin çocukluğundan beri içerisinde durduramadığı hoyrat aşkı dindirmek için "Hanım Efendi'nin Evi" adı ile bilinen randevu evini kurması

V10. Melike'nin birçok önemli ve zengin iş adamlarıyla iyi ilişkiler kurarak onlara gizli bir günah yeri sunması, bu sayede randevu evini şehrin bilinen ve en gözde mekânlarından biri haline getirmesi

V11. Melike'nin çocukluğundan izler taşıması ve onun için çok ayrı bir anlama sahip olması sebebiyle randevu evinin bir odasının ahır şeklinde dekore etmesi ve bu şekilde gençliğindeki ilk tecrübesi sayılan katil adamla yaşadığı anlarını tekrar tekrar yaşamak istemesi

V12. Her türlü ahlâksızlık, yolsuzluk, zina ve kara paranın yer aldığı Hanım Efendi'nin randevu evinde bir gün bir cinayetin işlenmesi ve bu cinayete şahit olan şarkıcı kadının işlenen cinayeti Kenan adındaki bir gazeteciye anlatması

V13. Haberi tesadüfen öğrenen gazeteci Kenan'ın bu cinayeti ortaya çıkarmak istemesi ve toplumdaki ahlâksızlığın, adaletsizliğin, yolsuzluğun gün yüzüne çıkması için çabalaması

V14. Hanım Efendi'nin randevu evinde çalışan ve toplum içerisinde belirli bir statü kazanmış olan iş adamlarının bu işe engel olmak istemeleri ve gazeteci Kenan'ı sürekli tehdit etmeleri

V15. Bütün tehdit ve saldırılara karşı inatla direnen Kenan ve şarkıcı kadın Sevgi'nin işlenen cinayeti ortaya çıkarma çabalarına devam etmeleri

V16. Hanım Efendi'nin adamlarının cinayetin ortaya çıkmaması için Sevgi'yi mahkemede öldürtmesi

V17. Yaşanan bütün olumsuzluklardan kurtulmak isteyen Melike'nin "Hanım Efendi'nin Evi" olarak tanınan randevu evini yakması ve kendisine yeni bir mekân açarak hayatına devam etmesi

1.2.3. Zaman Kurgusu

Hanım Efendi romanında zaman kurgusu kronolojik bir biçimde ilerlemez. Olaylar, geriye dönüşler yapılarak ele alınır ve Melike'nin yaşamöyküsü bu geçmişe yapılan yolculuklarla okuyucuya aktarılır:

"Melike bir an gözlerini yumdu. Ve yıllar öncesine gitti...

On iki yaşında idi." (s.36-37).

Hatırlatma tekniği kullanılarak anlatılan olaylar dizgesi, romanın öykü zamanı hakkında bilgi vermektedir. Eserin öykü zamanı, Melike'nin 12 yaşından itibaren başlar ve 40'lı yaşlarına kadar olan zaman dilimi ile son bulur. Bu bakımdan romanda öykü zamanı 30 ile 35 yıl arasını kapsamaktadır.

Melike'nin hayatının anlatıldığı Hanım Efendi romanında "az sonra, önce, 20 yıl önce, gece, sabah, akşam olunca, ilk zamanlar, şimdi, bu gece, yıllar öncesi, o yaz, 8 yıl, sabahın ilk ışıkları gecenin karanlığını yenmek üzere iken, bir yaz gecesi, birkaç gün önce, ertesi sabah, yarım saat sonra, üç gün sonra" gibi ifadelerle zamanda atlamalar veya geriye dönüşler yapılmaktadır.

Zaman, romanda gerçek işlevi dışında psikolojik yönüyle de ele alınmaktadır. Karakterlerin ruhsal durumları zaman unsurundan etkilenmekte ve çoğunlukla zaman olgusu roman karakterleri üzerinde derin izler bırakmaktadır:

"Gün bitmiyordu Ağustos'ta...

Bitmek bilmiyordu sanki..." (s.45).

Zaman olgusu roman içerisindeki kişilerce farklı şekillerde algılanmaktadır. Yazları, ailesiyle birlikte gittikleri çiftlikte çalışan Melike, artık bulunduğu mekândan sıkılır ve zaman Melike için geçmek bilmeyen bir kavrama dönüşür:

"Dakikalar geçmek bilmedi uzun süre." (s.53).

İçinde buldukları ana sığamayan karakterler genellikle zaman olgusunu ruhsal durumlarına göre yorumlamaktadırlar. Romanda Melike karakteri, artık bir dakika bile durmak istemediği kasabadan bir an önce kurtulmanın çaresini aramakta ve yaz aylarında geçirdiği her dakikanın kendisine eziyet gibi geldiğini fark etmeye başlamaktadır.

Necmi Onur'un eserlerinde zaman, "etrafındaki varlıklarda yaşadığı gibi karakterlerin şuurunda da yaşar." (Şahin, 2017: 367). Bunun en belirgin örneği romanın başkarakteri Melike'nin içinde bulunduğu ruhsal durumdur. Melike için zaman kavramı, sevdiği ve çocukluktan beri vazgeçemediği Şerafettin'in yokluğunda farklı işlemektedir.

1.2.4. Mekân Kurgusu

1.2.4.1. Çevresel Mekânlar

Roman içerisinde olaylar üzerinde derin bir etkisi olmayan daha çok tamamlayıcı işleviyle yer alan mekânlardır. Hanım Efendi romanında geçen İstanbul, Şerafettin'in köyü olan Akyazı Köyü, Kurtuluş, Sevgi'yi sakladıkları Şile, Şato Oteli, Ruf, İstanbul Boğazı, Kalyon Sokak, Tarabya, Ortaköy, Emirgan, gazinonun bulunduğu Bebek, Taksim, Kasımpaşa, Nişantaşı, Kuşadası, Karadeniz gibi mekânlar romanın çevresel mekânlarıdır.

1.2.4.2. Algısal Mekânlar

Algısal mekânlar, anlatmaya bağlı metinlerde karakterlerin ruhsal değişimlerine tanıklık eden ve onlarla bütünleşen veya ayrışan mekânlar olarak tabir edilebilir. Bu mekânlar genellikle "kapalı-dar ve açık-geniş mekânlar" (Korkmaz, 2017: 13) şeklinde nitelendirilir.

1.2.4.2.1. Kapalı-Dar/Yutucu Mekânlar

Hanım Efendi romanında anlatı kişilerinin içinde buldukları olumsuz durumlar karşısında şekillenen mekânları kapalı-dar/yutucu mekânlar olarak nitelemek mümkündür. Melike'nin baba evi olarak gördüğü ev ve bu evin bulunduğu Gümüşsuyu'ndaki kasaba, romanın dar mekânlarından biridir. Melike'nin çocukken ayağına zincir bağlanarak hapsedildiği bu ev, karakterin bedensel tutsaklığının yanı sıra ruhsal tutsaklığının da mekânı olmuştur. Ailesi başta olmak üzere çevresindekilerce değersiz görülen Melike, yaşadığı ev ve çevreyi benimseyemez ve bulunduğu mekândan kaçma çabası içerisinde girer. Yaşadığı evden ve köy hayatından şikâyet ettiği, güzelliğinin ve şöhretinin önünde büyük bir engel olarak gördüğü bu kasaba, bu sebeple başkarakter

için dar mekân özelliği taşımaktadır. Böylelikle Melike, kentin nimetlerinden faydalanamadığı endişesiyle hayallerinin önündeki en büyük engel olarak gördüğü kasabayı hiç düşünmeden terk eder.

Hanım Efendi romanında önemli dar mekânlarından biri de “Hanımefendi’nin Evi” olarak bilinen randevu evidir:

“Hanımefendi’nin evi denildi mi o dönemin seçkin kişileri ve karanlık oyunların ustaları, orasını bilirlerdi. Görkemli bir yerdi Hanımefendinin evi... Her şey yapılyordu o evde. Aklınıza gelen her şey. Hatta aklınıza gelmeyen her şey de.” (s.17).

Melike her türlü çirkin, sapıkça ve yasa dışı olayların yaşandığı, para karşılığı kötü işlerin yapıldığı, yıllarca sosyete kadınlarına ve ünlü eşcinsel insanlara hizmet sunan bu randevu evini, başarısının bir sonucu olarak görmektedir. Melike bu evin kendisine hem zenginlik hem toplum içinde etkin bir güç katacağına inanarak inşa eder ve nitekim öyle de olur. Hanım Efendi Melike, bu evi dönemin bilinen en seçkin randevu evlerinden biri yapmayı başarır. Ancak bu ev her ne kadar çokça tercih edilen ve döneminin en gözde mekânlarından biri olsa da “Hanımefendi’nin Evi” yazarın da deyimiyle “içinde bulunduğumuz toplumun yaralarından sadece biri(dir)” (s.335). Ayrıca roman karakterlerinden biri olan Kerim’in öldürüldüğü aynalı oda da yine randevu evinde bulunan odalardan biridir ve dar mekân özelliği taşımaktadır:

“Dün gece bizim aynalı odada bir adam öldü. Melike şaşırıldı. Ölümünden korkardı ve ölümü sevmezdi.” (s.100).

Herkesten gizli olarak işletilen randevu evinin kime ait olduğu ya da o evde yaşananların bilinmemesi için üstün bir çaba gösteren Melike, müşterilerden biri olan Kerim Bey’in bu randevu evinde yer alan ve aynalı oda olarak bilinen bir odada öldürülmesi sebebiyle o oda kapalı bir mekân olarak algılanmaktadır.

1.2.4.2.2. Açık-Geniş/Besleyici Mekânlar

Geniş mekânlar, anlatı kişilerini ruhsal bakımdan besleyen mekânlardır. Hanım Efendi romanının geniş mekânlarının ilki ve en önemlisi Melike’nin bilinçaltına kazınmış olan ve hayatının geri kalanını adadığı kasabadaki ahırdır. Dışarıdan bakıldığında görüntü olarak pek hoş karşılanmayan ahır ortamı, Hanım Efendi romanında geniş bir mekân olarak karşımıza çıkar. Başkarakter Melike, genç yaşta Şerafettin adında hiç tanımadığı bir hapisane kaçağı olan, üstelik kendisine tecavüz eden bir adamla, yaşadığı ilişki sonucunda hayvan pisliklerinin olduğu ahıra derin anlamlar yüklemeye başlar. Ahır, başkarakter Melike’nin aşkı ve cinselliği ilk defa deneyimlediği yerdir. Bu bakımdan Melike çok derin anlamlar taşıyan bu mekânı, kendi içerisinde içselleştirir ve etkisinden

kurtulamayarak kendisinin kurup yönettiği randevu evinde bir odayı özel olarak ahır şeklinde düzenler:

“Oda ahır kokuyordu. Ahır gibi tanzim edilmişti. Melike, gözlerini açarak loş karanlığa doğru baktı. İleride bir yemlik vardı. Tavanında sarı bir ampul yanıyordu. Yemliğin önünde hayvan yoktu ama samanlar ve hayvan pislikleri, yere gelişigüzel dağılmıştı. Ve gerçekten pislik kokuyordu.” (s.36).

Bir başka alıntıda da yine ahır şeklinde düzenlenen odadan şöyle bahsedilir:

“Görünürde hiç kapı yok gibiydi ama duvarların belirli yerlerine konulan otomatik kapıların ardında çok ince zevkle döşenmiş ilginç yatak odaları bulunuyordu. Bunlardan en ilginç ‘ahır’ şeklinde düzenlenmiş olanıydı. Onun bitişiğinde oda ise, tam zıddı görkemli bir görünüşe sahip idi. Duvarları koyu kırmızı, kan renginde kadife ile kaplanmıştı. Tavanı yekpare ayna olan odanın yatağı ise yere seriliydi. Yatağın kılıfı, çarşafı ve yorganı da kadifenin siyah renginden seçilmişti.” (s.20).

Geçmişteki ilk defa cinsel anlamda tanıdığı erkeği ve onunla yaşadığı aşkı kutsallaştıran Melike, bu hissi ve her geçen gün içinde büyüttüğü kutsal aşkı her zaman yaşatmak adına ahır şeklindeki bu odayı dekore eder. Böylelikle romanda geçen herhangi bir mekân, kimi zaman “anıların belleği” (Şahin, 2017: 304) olarak karşımıza çıkabilmektedir. Hanım Efendi romanındaki ahır, Melike’nin kadınsı özelliklerinin farkına varması ve ilk kez aşka dair gerçek hisler yaşadığı bir yer olması sebebiyle Melike’nin hayatı boyunca unutamadığı anısal bir mekân olarak tanımlanmaktadır. Melike, etrafında yaşanan samimiyetten uzak, menfaat ve maddiyata dayalı ilişkilerden sıkıldıkça kendisini bu odaya atarak bir nevi o kutsal aşka sığınmakta ve o anları tekrar yaşayacakmış hissine kapılmaktadır:

“Aslında hoyratlığı istiyordu. Arzusu o idi. Eski genç kızlığındaki ahırını yaşamaktı onun için önemli olan. Çünkü o ahır olmadı mı, o ahırdaki Şerafettin benzeri birisi olmadı mı, “Hanımefendi” zevkin doruğuna varamıyordu. Şuur altına iyice yerleşmişti ahırdaki sevişme...” (s.58).

Ahırın kendine özgü kokusunu çok seven ve bunu içselleştiren Melike his ve arzularını bu kokuyla, ahır ortamıyla bütünleştirir ve o duyguyu kendi içerisinde kimikleştirmeye çalışır. “Anılar hareketsizdir. Mekânsallaştırıldıkları ölçüde sağlamlaşırlar.” (Bachelard, 2023: 41). Melike’nin zamana yenik düşen anıları da bu ahır ile canlılık kazanıp sağlamlaşmaktadır.

Romandaki bir diğer geniş mekân da Paris’tir. Paris küçük yaştan beri güzelliğe, şöhrete, herkes tarafından ilgilenilmeye meraklı olan Melike’nin güzellik yarışmasına katıldığı yerdir. Bu bakımdan Paris, güzelliği uğruna ailesini ve yaşadığı kasabayı terk eden Melike’ye kraliçeliğin kapılarını açan anahtar bir mekândır.

Romanın bir diğer kahramanı olan Kenan'ın çalıştığı gazete de eserin bir başka geniş mekânıdır. Mesleği gereği birçok insanla muhatap olmak zorunda kalan gazeteci Kenan, insanların çıkarları doğrultusunda hareket etmelerinden, gizli kapaklı işler çevrilmesinden rahatsız olmaktadır. Bu yüzden gazeteyi bunaldığı zamanlar tüm yaşadığı olumsuzluklardan kaçıp kendi dünyasına sığınabileceği bir liman olarak görür.

1.2.5. Kişiler Dünyası

1.2.5.1. Başkişi

Necmi Onur'un Hanım Efendi romanının başkişisi 'Hanımefendi' adıyla bilinen Melike'dir. Hanım Efendi, Necmi Onur'un bir kadının cinsel obje olarak ele alındığı en belirgin romanıdır. Romanın başkarakteri Melike, daha küçük yaşta güzellik ve cinsellik ile yoğrulmuş ruhunun insan bedeninde var olduğu bir karakter olarak karşımıza çıkar. Yazarın cinsel kimliği ile ön plana çıkardığı Melike karakteri, kendi doyumsuzluğunu gidermek, "içine bastırıldığı ve bir süre unuttur gibi görüldüğü şehvet duygularının kıpırdanması" (Onur, 1992: 29) ve henüz genç denilecek bir yaşta iken bilinçaltında varlığını hissettiği cinsellik tohumlarını yeşertmek için bir randevu evi kurar. Dişilik özellikleriyle ön planda tutulan Melike kırklı yaşlarında olmasına rağmen dış görünüşüyle ve hareketleriyle hâlâ dikkatleri üzerinde toplayan bir karakterdir:

"Üzerindeki elbise, karşısındaki erkeğe, verimlilikten yana cömert olduğu hissini veren açıklıkta idi. Göğüslerinin arasındaki vadi, karşısında oturan herkesin dikkatini toplayacak çekicilikteydi. Eski insanların 'cami gitmiş ama mihrap yerinde' dedikleri türden bir dişiydi." (s.5).

Melike'nin eskiden beri asıl amacı genç görünmek ve hep genç kalmaktır. Bu yüzden ondan roman boyunca dış görünüşüne daima önem veren bir kadın olarak bahsedilir. Romandaki birçok kadın gibi Melike de kadınlık özelliklerinin en üstün vasıflarıyla donatılmış bir yapıdadır. Melike bireysel kimliğini, içinde bulunduğu toplum ve insanların kültürel değerlerine göre şekillendirmektedir. Orta yaşlı eski kraliçe, daha çok geçmişteki yaşanmışlıklara, etkisinden kurtulamadığı ilk cinsel deneyimine saplanıp kalması ile eserin merkezine yerleştirilir. Melike, bu deneyime hiçbir zaman sevgi ya da aşk penceresinden bakamaz. Daha çok bir tutku haline getirdiği bu deneyim, başkarakter için tüm yaşamını etkileyecek güçte bir tecrübedir.

İstanbul'un ünlü kişileri arasında sayılan "Hanımefendi" ilk zamanlar güzellik kraliçesi seçilmesi sebebiyle saygın insanlar arasına girebilmeyi başarmışken daha sonraları dişiliğini kullanarak insanları sekse olan düşkünlükleri ile randevu evine bağlamayı başarır. Kimsenin "Hanımefendi"nin gerçekte Melike olduğunu bilmemesi, romanın simgesel bir yapıt olduğunun göstergesidir. Hanımefendi'nin bu yönü bir nevi bireylerin iç dünyalarına hapsettiği cinsellik olgusunu sembolize eder. Bireyler genel anlamda

hissettiği cinsellik dürtüsünü açığa çıkarmaz aksine bastırırlar. Bu baskılama sonucunda bireyde göstermelik ve başka bir kimlik oluşur. Romandaki Melike karakteri de bu kimliğe vurgu yapmak adına oluşturulmuş bir karakterdir. Cinsel isteklerini istediği düzeyde yaşayamayan Melike, farklı bir karaktere bürünür ve arzu ettiği hisleri “Hanımefendi” kimliğindeki bir karakter üzerinden çok yoğun bir şekilde yaşar:

“Ve Hanımefendi bu işi iyi biliyordu. Çünkü evvela kendisi bir sapıktı. Ayrıca bütün yaşamı boyunca seks ile yoğrulmuş ve bir türlü tatmin olamamıştı. Bu tatmin olamayışının etkisi ile kafası devamlı olarak seksle ilgili konulara işliyor, en üst düzeydeki bir toplantıda tanıştığı birisi ile konuşurken bile onun seks dünyasını düşünüyordu. Kadın olsun, erkek olsun ‘Hanımefendi’nin düşüncesi hiç değişmezdi.” (s.19).

Melike, sağlıklı bir düşünce yapısına sahip değildir. Hayatının her alanında karşılaştığı kişilere ilk olarak cinsel anlamda yaklaşmakta ve onlara sapıkça hislerini belli etmekten geri durmayan bir yapıya sahiptir. Herkes gibi tanınmak, şöhret sahibi olmak ve diğer insanlardan önde olmak Melike’nin tek amacıdır. Bunu başarabilmek için de güzelliğini cinsel bir meta olarak kullanmaktan geri durmaz. Hırsına yenildiğinin farkında bile olmayan Melike’nin, Şerafettin ile yaşadığı o tutkulu aşkı tekrar bulmak için çabalaması hem kendinden ödün vermeye hem de sürekli devam eden arayışlara girmesine sebep olacaktır. Gün geçtikçe daha da artan tutkusu zamanla önüne geçilemeyen bir hastalığa dönüşür:

“O yıllarda bir seks hastası olduğunun farkında değildi. Sonraki günlerde öğrenecekti. Öğrenecekti ama kendisine uygun birini bulamayışın acısını da ömrünün sonuna kadar çekecekti.” (s.136).

Melike, yaratılışı itibarıyla her zaman hayal dünyasında yaşamayı ve kalabalıktan uzakta olmayı seven bir karakterdir. O, gerçek hayatta ulaşamadığı arzularına hayal dünyasında kavuşacağına inanmakta ve böyle mutlu olmaktadır. Hayatına bu şekilde yön veren Melike, yaşadığı dünyanın gerçekliğinden sıyrılarak hayal âleminin sonsuzluğuna yönelir. Ve son olarak denilebilir ki Melike’nin roman içerisinde karşılaştığımız ruhsal durumunun sebebi, bedensel cinselliğe eğilimli olmasıdır. Benliğinin derinliklerindeki cinsel hazzı aramasından ötürü “tensel cinsellik” (Şahin, 2017: 134) ve hayali bir cinsellik anlayışı onun hayatını yönlendirmedeki payı büyük olan olgulardır.

1.2.5.2. Norm Karakterler

Hanım Efendi romanındaki norm karakterler Melike’nin gençliğinden beri unutmadığı, hep onun hayaliyle yaşamını sürdürdüğü Şerafettin; gazino müdürü Rıfat Bey ve Hanımefendi’nin kurduğu randevu evinin müdürü İhsan Bey’dir.

Başkarakter Melike’nin gençlik yıllarında hayallerini süsleyen ve bir hapisane kaçkını olan Şerafettin’in Melike üzerindeki etkisi oldukça büyük ve derindir. Şerafettin, dış

görünüşünün korkunç, hareketlerinin hoyrat oluşuna rağmen başkarakteri etkileyen bir tavra sahiptir:

“Ayakta duracak hali yoktu. Bacakları sanki bükülecekti. Birden ağlamaya başladı. Adam fırladı yerinden. Katildi ama duygulanmıştı.” (s.46).

Melike kendisine tecavüz eden bu adama karşı cinselliğe susamışlığın verdiği duygular ile içten içe bir teslim olma arzusu yaşar. Başkarakterin ilk cinsel deneyimi olan Şerafettin karakteri, Melike'nin, hayatının geri kalanını doyurulmayan hislerini aramakla geçirmesine ve Melike'nin kutsallaştırdığı bu hislere bir daha hayatı boyunca erişememesine sebep olur.

Bir diğer norm karakter de randevu evinin müdürü İhsan Bey'dir. Şerafettin'in, Melike'nin duygu dünyasında yaptığı şeyi İhsan Bey iş dünyasında yapar. Başkarakterin sahibi olduğu randevu evini inşa eden, Hanımefendi'nin iş dünyasını şekillendiren ve onu maddi ve idari yönden tamamlayan kişidir:

“O çevrelerde adı “Hanımefendi'nin müdürü İhsan Bey”di. Bütün işleri o düzenler, planlamayı yapar ve bunu aksamadan uygular.” (s.23).

İhsan Bey Hanımefendi'nin bütün kötü işlerini halleden kişidir. Dönemin eski zenginlerini randevu evine bağlamak için her türlü yasa dışı işleri Hanımefendi için yapar.

“Melike ve İhsan birlikte gerçekleştirdikleri bu evde dünyadaki insanlar için en geçerli olan seks ilişkilerini istedikleri şekillerde sürdürebiliyorlardı.” (s.28).

Büyük kentin büyük insanlarını idare etmek, yeraltı dünyasının karanlık insanlarıyla iş yapmak, “yaşı geçmiş zenginlerin hayalini dolduran genç kadın, hatta genç kızlı odalar” (Onur, 1992: 24) hazırlamak ve hepsinden önemlisi bütün bunları yaparken Hanımefendi'ye sadık kalmak İhsan Bey'in başkarakteri etkilemedeki önemli özellikleridir.

Tıpkı İhsan Bey gibi gazino müdürü Rıfat Bey de romanın norm karakterinden biridir ve romanda ondan başkarakterin işlerini kolaylaştıran ve karşılaştığı her zorlukta başkarakterin yanında olan biri olarak bahsedilir. Randevu evine gidecek olan müşterileri Rıfat Bey ayarlar. Rıfat Bey, Hanımefendi'nin roman içerisinde kaçarak sığındığı dünyasında güvendiği bir kapıdır.

1.2.5.3. Kart Karakterler

Hanım Efendi romanının kart karakterleri gazeteci Kenan; Rıfat Bey'in gazinosunda çalışan Sevgi; Kerim Bey'in oğlu Turgut ve Hayri Bey'dir.

Kenan, romanda dürüstlüğü ve kadınlara değer veren korumacı kimliği ile ön plana çıkmaktadır. Roman boyunca bu özelliğini sürdürmeyi başardığından romanın kart

karakteri olarak nitelendirilir. Romanda meydana gelen olaylar karşısında gazetecilik mesleğinin verdiği bir vasıfla objektifliğini hiçbir zaman kaybetmeyen Kenan, hayatının sonuna kadar bu tarafsızlığını sürdürür. Kenan hem kişilik hem mesleki değerleri itibariyle roman boyunca Melike'ye karşı çıkmaktadır; ancak Melike'nin cinsel kimliğinin baskın oluşu iki karakteri de çıkmaza sürükler. Kenan, başkarakter Melike'nin cinsel arzularının kurbanı olan çaresiz insanları kurtarmak, Melike'nin kurucusu olduğu randevu evini ve o evde dönen yolsuzlukları gün yüzüne çıkarmak için üstün bir çaba gösterir. Suçsuz bir insana yapılan haksızlığa göz yumamayan Kenan, bu sebeple başkarakter Melike'nin karşısında yer almaktadır. Her türlü ahlâksızlığın, rüşvetin ve daha birçok kötü işlerin gizlice yapıldığı randevu evinin bilinmesini isteyen gazeteci Kenan, bu sebeple sürekli başkarakterin önüne engel olarak çıkmaktadır:

“Hanımefendi”nin evini daha önce de birçok kez duymuştu ama orasını zenginlerin gittiği bir randevu evi zannediyordu. Rüşvetin hüküm sürdüğü bir düzende ise, bu evi ortaya çıkarmanın zorluğunu biliyordu.” (s.110).

Kenan, kendisine yapılan eziyetlere aldırış etmeden sonuna kadar direnir ve başkarakterin tehditlerine rağmen onun karşısında durmaya devam eder.

Gazinoda şarkıcı olan Sevgi karakteri de Hanımefendi'nin yanında çalışmasına rağmen randevu evinde işlenen cinayete sessiz kalamayarak Kenan'ın tarafına geçer ve başkarakter Hanımefendi'ye karşı açılan savaşı savunur.

Cinayete kurban giden Kerim Bey'in oğlu Turgut karakteri de romanın başka bir kart karakteridir. Roman boyunca Kenan'ın yanında durur ve onu bu mücadelede yalnız bırakmaz.

Romanda sahip olduğu özelliklerini hayatı boyunca koruyup devam ettiren diğer kart karakter ise Hayri Bey'dir. Hayri Bey, Melike ile kanunsuz işler yapan gazino sahibidir. Sapıkça bir düşünce yapısına sahip olan karakter, romanın sonunda Sevgi'nin yeğenini taciz ettiği gerekçesiyle öldürülür.

1.2.5.4. Fon Karakterler

Hanım Efendi romanında Melike'nin annesi; babası Mustafa; eşcinsel arkadaşı Tanju; randevu evinde birlikte olduğu genç delikanlılar; Şerafettin'e benzeterek peşinden gittiği çoban Hıdır; kendisinden yaşlı olmasına rağmen evlendiği Hilmi Bey; Melike ve ailesinin küçükken yazları kaldıkları çiftliğin sahibi Süleyman; Hanımefendi'nin randevu evinde çalışan hizmetliler; hizmetçi kadın Nefise; kahve işiyle uğraşan Vildan Bey; Şerafettin'in karısı Hatçe; ağanın oğlu; Karşıyaka'daki kumarhaneyi işleten Kerim Bey; şef garson Acem Mehmet; genel sekreterin hanımı; yazı müdürü Deli Ahmet; Sevgi'yi bulması için Rıfat tarafından görevlendirilen Süleyman; Sevgi'nin yeğeni Remzi; Melike'yle vapurda karşılaşp onu yanına alan Nezahat Hanım ve kocası Rasim Bey; Nezahat Hanım'ın oğlu

Tekin; halı tüccarı Hamdi Bey; küçük yaşta Melike'nin randevu evi bataklığına düşen Leyla ve onun babası; Leyla'nın arkadaşı Sibel; randevu evinin saygın müşterisi Arif Bey; fabrikatör Necati Bey; Yeşilçam filmlerinde oynayan Suzan ve Nazan kardeşler; papaz; Kenan'ın avukat arkadaşları İskender ve Cezmi; gazetenin sahibi Selman Bey fon karakter olarak yer almaktadırlar.

2. İzleksel Kurgu

2.1. Aşk/Sevgi

İnsan her şeye sevmekle başlar ve her şeyi yalnızca sevgiyle yapabildiği ölçüde başarabilir. Sevginin gücü sayesinde baş edemeyeceği durum hemen hemen yok gibidir. Aşk ya da "sevgi, insanın varoluş sorununun yanıtıdır." (Fromm, 2021: 17). Bu bakımdan varlığının sürekliliğini sağlamak isteyen insan her daim sevgi edimi ile hareket eder. Ancak her şeyin tüketildiği bu dünyada sevgi de yok olmakla karşı karşıya gelmiş bir kavramdır. Necmi Onur'un romanlarında aşk ya da sevgi teması bu bağlamda daha çok tüketici niteliktedir. Roman sonunda karakterlerin, kendilerini var eden birtakım değerleri sevgi diye tanımladıkları ancak tamamen menfaat üzerine kurulan ilişkilere feda ettiklerine şahit oluruz. Kişileri kimi zaman birleştiren kimi zamansa bir yok oluşa sürükleyen bu his, romanların genelinde olduğu gibi Hanım Efendi romanında da bu yönüyle ele alınmaktadır.

Hanım Efendi romanının başkarakteri Melike, küçük yaşlardan itibaren daha önce tatmadığı bir duygu olan aşkın peşindedir. Çocukluğundan beri varlığını yitirmeyen bazı duygular Melike'nin hayal ve duygu dünyasında, zamana yenik düşmez ve uzun süre varlığını korur. "Ne var ki yasak düşünceler, yaşamın gerçekleri karşısında iddialarıyla sınava çekilen kahramanı, alevden bir rüzgâr gibi sarar." (Korkmaz, 2007: 162). Romanın başkarakteri Melike'nin Şerafettin için beslediği yasak düşünceler, başlarda kontrol edilebilir durumda iken zaman geçtikçe kontrolden çıkar. Bu sebeple eserde aşk hissini sadece haz boyutunda yaşadığı ve karakterin bu durumu bilinçaltına çok derinden kazıdığı görülmektedir:

"Şerafettin'in çiftlikten kaçışından sonra Melike için sıkıntılı günler başlamıştı. Erkek arıyordu! Fakat Anadolu'nun küçük kasabasında böyle bir arzuyu tatmin etmek, hele hele bir genç kız için olanaksızdı, hayaldi bir bakıma kendisini bu düşünceye kaptırmak, deliliğin ta kendisi idi. Hemen her gece uykularını, Şerafettin'in hoyrat hayali bozuyordu. O'nun, hayal içinde de olsa görüntüsünü yakalayabilmek için erkenden yatağa giriyor, gözlerini kapıyor ve rüyalarının canlanmasını bekliyordu. Bu sebeple her gece çıplak yatmaya alışmıştı." (s.130).

Şerafettin, Melike'nin gençlik ve kadınlık arzularını tattığı ilk kişidir. Bu bakımdan içerisinde oldukça anlamlı hisler barındıran bu deneyimi hayatı boyunca aramaktan ve beklemekten usanmayan Melike, Şerafettin'in hayali ile yaşamını sürdürmeye başlar. İlk

zamanlar tatlı bir anı olan bu durum, zaman geçtikte Melike'yi zehirleyen, uğraşıldıkça zarar veren, hatırlandıkça benliğine işleyen türden bir yaraya dönüşür. Öyle ki sahibi olduğu randevu evinin uygunsuz olan işlerini dahi bu hayallere yönelik tasarlamaya başlar. Bu duygularının önüne geçemeyen Melike, her şeyin başlangıcın olarak nitelenen ahır ortamını randevu evine taşır. Ahır şeklinde tasarladığı bu odanın varlığı, roman karakterinin aşk anlayışı hakkında bilgi vermektedir.

“Dürtünün verdiği haz, yasağın koyduğu engellerden kaçınmak” (Freud, 2016: 35) isteyen bireyi, daha da içine çeker. Roman karakteri Melike, duygusal anlamda bakıldığında sevme duygusunu hayatı boyunca bir arayışa dönüştürmüş ve bu uğurda gençlik yıllarında tattığı hissin ardından sürüklenerek kendisini de hayatını da tüketmiş bir karakterdir:

“Görünürde kimseler yoktu.

Fakat Melike umudunu yitirmedi. Kararlıydı. Bekleyecekti. Çünkü kadınlığının dünyasında erkek arzusu buram buram tütmeye ve bütün yaşamını etkilemeye başlamıştı. İçinde bir şeyler kıpırdıyordu sanki... Hayatının şimdiye kadar hiçbir bölümünde benzerini hissetmediği kıpırtılardı bunlar.

Melike, aşkı tatmadan seksi tatmıştı!

Ve, baharı görmeden yaza ulaşmanın bir benzeri sayılan bu olay nedeni ile hayatı boyunca da aşkı düşünmeyecekti! Aşka vakti olmayacak sadece seks özlemi ve uygulaması ile yaşayacaktı.” (s.131).

Melike aşkı, cinsellikten öteye götürememiş ve yaşamı boyunca da bunun etkisinden kurtulamamıştır. Şerafettin'in yokluğunu, köye gelen bir çobanla yaşadığı ilişki ile hissetmemeye çalışır. Melike, cinsellik boyutunda olan hislerini, çobanla bir nebze de olsa dindirmeyi başarır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda denilebilir ki Melike tüm bu yaşadıklarından ötürü cinselliğe yatkın ve bencil bir aşk anlayışına sahip bir kişiliktir:

“Hele kadının karşısında duyduğu zevk, hepsinden üstündü... Melike, bundan önce de başka çocukları kiralamıştı kendisi ve diğer yaşlı kadın müşterileri için. O'nun bütün arzusu, karşısındaki genç adamları yalvartmak, çileden çıkartmak, deliye çevirmek, inletmek ve sonra da sanki kendisi de hoşlanıyormuş gibi aynı hareketleri yaparak onları köpekletmek!.. Ama asla onlara teslim olmamak!” (s.35).

Melike'nin aşk ya da sevgi anlayışı Şerafettin'den sonra çok farklı bir boyut kazanır. Onunla yaşadığı anlardan sonra bir daha hiçbir şekilde aynı his ve duygulara sahip olmaz ve Şerafettin'den başka kimseye öylesine bir aşk ve sevgi beslemez. Bu sebeple de yaşadığı ilişkiler masum sevgiden oldukça uzaktır.

“Hayatı ve hayalleri paylaşma, bunları yaşayıp zamana entegre etme sembolü olarak bilinen evlilik” (Arslan, 2022: 102) bireylerin sadece yaşamlarını değil, duygularını, fikirlerini de birleştiren bir olgudur. Bireyselliğin bütüncüle dönüşmesini sağlayan evlilik kavramı Hanım Efendi romanında bu işlevi ile karşımıza çıkmamaktadır. Necmi Onur’un neredeyse tüm romanlarında menfaat ve çıkar gözetilerek yaşanan aşklar hiçbir zaman ‘histe bütünleşme’ olgusuna erişememiştir. Duygu ve fikir birlikteliğine ulaşamayan bu ilişkiler, Hanım Efendi romanında da ne yazık ki çıkar üzerine kurulu birliktelikler olarak yer almıştır.

2.2. Cinsellik

Cinsellik, insanlığın var olduğu günden beri bireylerin benliklerinde yer edinmiş, psikolojik ve bedensel birtakım etkileşimler sonucu, bireyden bireye değişebilen şehvi özelliklerin tümüne verilen addır. Necmi Onur’un eserlerinde “aşkın öteki halinin en önemli eylemsel görüntüsü cinselliktir. (Şahin, 2017: 64). Cinsellik, bireyin dizginlenmemiş kimi hislerinin değişim yaşayarak hazza dönüşümüdür. Hanım Efendi romanında “insan gelişiminin tüm seyrini kimi zaman açıkça kimi zaman da inceden inceye etkileyen” (Tannahill, 2003: 16) cinsellik kavramı, içerisinde saygıyı barındırmayan bir olgu ve sadece temel bir ihtiyaç olma yönüyle ele alınır. Bu doğrultuda kadın karakterin toplumdaki rolü de bir ihtiyaç olmaktan öteye götürülmez. Böylelikle kadının istek ve arzularının önemsenmeyişi, kadının toplum nezdinde sadece cinselliğin bir nesnesi olarak görülmesine sebep olur.

“Bütün bilimlerin ve sanatların kaynağı” (Freud, 1981: 53) şeklinde tabir edilen insan ruhu, etrafında meydana gelen olaylara, durumlara ve kişilere göre şekillenebilmesinden ötürü bazı hisler karşısında hâkimiyet sağlayamaz. Cinsellik bu noktada bu hislere örnek verilebilecek bir olgudur. “Doğanın yasasına göre seks, kadın olsun, erkek olsun, yaşamın vazgeçilmez bir bölümüdür.” (Onur, 1992: 179). Bu noktadan bakılacak olunursa, Hanım Efendi romanındaki karakterlerde vazgeçilmez bir cinsellik olgusunun hâkim olduğu görülmektedir. Adler’e göre “kadınla erkek arasındaki uzlaşma ve dengenin karakteristik özelliği arkadaşlıktır.” (Adler, 2020: 194). Ancak romanda neredeyse hiçbir çiftte ve ilişkide bu özellik görülmez. Aralarındaki ilişki tamamen menfaate ya da cinselliğe dayandırıldığı için arkadaşlık yerine itaat eden-hükmeden bir anlayış söz konusudur.

Hanım Efendi romanında cinsellik olgusunun genellikle kadın bedeni üzerinden ve nesnelere oluşturduğu birtakım çağrışımlar aracılığıyla yapıldığı görülmektedir. Romanda yaşanan birliktelikler çoğunlukla masum sevgiden uzaktır. Karakterler arasında yaşanan ilişkilerin hemen hemen hepsi, içerisinde sadece cinselliği barındırmaktadır. Ana karakter Melike’nin Şerafettin dışındaki kişilerle yaşadığı aşklar buna örnektir:

“Doğa’nın yasasına göre seks, kadın olsun, erkek olsun, yaşamın vazgeçilmez bir bölümüdür.

İşte bu gerçekleri ve insanların sekse olan eğilimlerini iyice bilen Melike, inşa ettirdiği evde her türlü seks oyunlarının yapılabilmesi için akla gelen tüm olanakları hazırlatmıştı.” (s.179-180).

Melike de tıpkı diğer kadın karakterler gibi cinselliğe sığınan bir roman karakteridir. Vazgeçemediği ancak bir türlü de erişemediği aşka, kurucusu olduğu randevu evini cinsellik ile bağdaştırarak kavuşmayı umar. Bu sebeple randevu evini, cinselliğin mekânı yapabilmek adına elinden gelen her şeyi yapmaktadır. Geçmişte yaşadıklarından sonra gücün sadece ve sadece cinsellikle olabileceğini savunur. Tahmininden daha fazla bir etki bırakan Şerafettin, Melike için her zaman ilk ve dokunulmaz olmuştur. Roman karakterleri, çoğunlukla “cinselliği bir sığınma noktası” (Şahin, 2017: 202) olarak görmektedir. Hem kadın hem erkek karakterlerde görülen bu durum, bilinç boşaltımı olarak tabir edilmektedir. Bireyler psikolojik anlamda doyurulmayan birtakım arzularını, bedensel arzular veya cinsellik aracılığıyla gidermeye çalışırlar. Çeşitli sebeplerle bastırılan ve bilinç dışına çıkmayı bekleyen duygu ve düşünceler, bireyin benliğinden cinsellik olgusu ile kurtulmayı başarır. Şerafettin’de bulunduğu hazzı, yaşamı boyunca başka erkeklerde arayan Melike, hayatının geri kalanında bu duyguyu bulabilme umuduyla birçok erkekle ilişki yaşayarak cinsellik kavramına sığınır:

“Melike bir kibrit çöpü gibiydi adamın iri kolları arasında... Yavaş, n’olur yavaş, diye yalvarır gibiydi ama, aslında istiyordu. Arzusu o idi. Eski, genç kızlığındaki ahırı yaşamaktı, onun için önemli olan.” (s.58).

Ahır şeklinde bir oda düzenlemesi ve odaya kimsenin girmesine izin vermemesi de bundan kaynaklanmaktadır. Tek amacı anlam yüklü bu odayı muhafaza etmek ve o anın büyüü içinde yaşamaktır. Bu anlamda Melike yaşadığı duyguyu “tensel cinsellik(ten)” (Şahin, 2017: 133) öteye götüremez. Şerafettin ile yaşadığı ilk cinsel deneyimi unutamayan Melike, bunun acısını hayatı boyunca çeker:

“Delikanlı bambaşka dünyalara kayarken, Melike divanın üzerinde önce dizlerine dayandı, sonra çabucak fırladı ve salondan çıkıp özel olarak hazırlanan odasına girdi...

(...) Odaya girer girmez kapıyı hızla kapadı ve sırtını da kapıya destek yaparcasına yaslandı...

Sadece çocuk değildi perişan olan...

Eski kraliçe de kökü temizlenmeyen bir irinli çibanın etkili sancılarını çekiyordu...” (s.36).

Şerafettin ile yaşadığı cinsel duyguların peşinden bıkmadan usanmadan koşarcasına giden Melike, randevu evine gelen genç delikanlılarla hayatına devam etmeye çalışmaktadır. Ancak her ne kadar şehvi duygularına engel olamayıp başka erkeklerle

birlikte olsa da Şerafettin'i unutamaz ve istediği o ana erişemez. Melike'nin tüm hayatı seksle bağlantılı olarak geçer fakat yine de tatmin olamaz.

2.3. Kadın

Kadın tarih boyunca hem toplum içerisinde hem de birçok sanatsal alanda değeri giderek artmış bir figürdür. Eski çağlardan beri kadının değerinin anlaşılması, her dönemde olduğu gibi günümüzde de karşılaştığımız en temel sorunlardan biridir. Kadına verilmesi gereken değer verilmeyişi öncelikle kadının daha sonra da kadının yaşamı etrafında şekillenen kişi ya da unsurları etkilemektedir. Nitekim kadının toplumdaki yeri günümüzde dişilik ya da üreme niteliklerinden öteye götürülemezdir. Bu durum toplumumuzda "bütün kadın iffeti düşüncesinin ataeril ailenin gerçekleşmesi" (Russell, 2005: 14) amacıyla var olduğu algısını meydana getirir. Necmi Onur'un diğer romanlarında olduğu gibi Hanım Efendi romanında da kadın karakterlerin çokluğu dikkat çeker. Eserlerdeki kadın figürü, genellikle toplumsal ya da bireysel anlamda yaşadığı sıkıntıları tüm kusurlarıyla birlikte kabul eden konumundadır.

Hanım Efendi romanında, hayatın zorlukları karşısında adilce mücadele edebilen kadın tipine pek rastlanmaz. Çok genç yaştan itibaren randevu evlerinde çalışmaya başlayan kadınlar, en tipik kadın karakterlerdir. Bu kadınlar içinde buldukları bu durumu zamanla sıradanlaştırır ve adına hayat mücadelesi adını verdikleri bu kirli yaşantıyı hayatları boyunca devam ettirirler. Hanım Efendi romanının ana karakteri Melike de bu doğrultuda hareket ederek hayatı boyunca kadınlığını değersizleştirir. Romandaki neredeyse tüm kadınların değersiz bir varlık gibi yansıtılmasının sebebi, toplum tarafından sadece cinselliği temsil eden varlıklar olarak görülmelerine bağlanabilir. Nitekim romanda yer verilen kadınlar genellikle bedenleriyle ön plana çıkarılırlar. İlk olarak dış görünüşlerinin tasviri yapılan bu kadınlar romanın ilerleyen bölümlerinde cinsel anlamda nesneleştirilirler. Romanın başkarakteri Melike, kendisine tecavüz eden Şerafettin karakterinin hoyratça davranışlarından hoşnut olmaktadır. Kendisine gösterilen bu olumsuz tavra karşı çıkmayan Melike daha ilk andan itibaren değersizliğini kabullenir. Hanım Efendi romanında randevu evinde çalışan kadınlar da yine değersizleştirilen ve ikinci plana atılan varlıklar olarak görülmektedirler:

"Hanımefendi'nin evine gelen bu tür kadınların hepsi, güzel kadınlardı. Güzel ve ayrıca seks dünyasının kurallarına göre az kullanılmış maldılar." (s.190).

Hanım Efendi, randevu evinde çalıştırdığı kadınları bir meta olarak görmekte ve işlerini yapmadıkları takdirde şantaj yaparak çok kolaylıkla kıymetsiz bir varlık gibi bir kenara atabilmektedir. Melike, kendisine verilmeyen değeri, randevu evinde çalıştırdığı kadınlara da vermeyerek bu cahil geleneği sürdürmeye devam etmektedir. Küçük yaşta maruz kaldığı ruhsal tutsaklık, zamanla Melike'yi de sapık bir karaktere dönüştürmüştür.

Melike bu yaptıklarını “vicdan azabını nisbeten hafifleten psikolojik bir tedavi” (Onur, 1968: 82) olarak görmektedir.

Kadının bir mal şeklinde tabir edilmesi değersizleştirildiğinin en önemli göstergelerinden biridir. Cinsel bir meta olmaktan kurtulamayan kadınlar, artık bu durumu kanıksamak zorunda kalırlar:

“Birkaç gün sonra “Gündüz” gazetesinin sahibi Selman Bey’e Hanımefendi’nin müdürü, “Hanımefendi’nin Evi”nde, dillere destan bir şölen verdi. Şölenin sonundaki tatlı ise, 16 yaşında gülmekten bile utanan dipdiri bir kızdı. Ailesinden o zamanın parası ile 25 bin liraya yeni bir apartman dairesi parasının karşılığına satın alınmıştı.” (s.394).

Romanda bahsedilen genç kız, randevu evinde çalıştırılmakta ve bu evde düzenlenen şölenlerde, erkeklere cinsel bir meta gibi sunulmaktadır. Bir kızın ailesinden para karşılığı satın alınarak bir randevu evinde çalıştırılması, kadının yanlış konumlandırıldığını çok belirgin bir şekilde gözler önüne sermektedir.

SONUÇ

Edebiyat dünyasına başta röportajları olmak üzere hikâye ve romanlarıyla da önemli katılar sağlayan Necmi Onur’un Elazığ’da doğmuş olması onun eserlerini edebiyat alanında farklı bir yerde tutmaktadır. İlk hikâyesini 1956 yılında yazan Necmi Onur, kaleme aldığı diğer hikâye ve romanlarında topluma mesaj verme amacı güder. Yapmış olduğu çalışmalarla edebiyat dünyasındaki yerini almıştır. Bir sorunun tespitini ve çözümünü yapıtlar aracılığıyla ele almayı ileri sürer. Bu bakımdan değinmek istediği konulara eserlerinde yer verir. Necmi Onur’un yapıtları bireyin varoluşsal mücadelesinin, toplumun kanayan yaralarının ve duygusal anlamda ötelenmişliğin sanatsal bir yansımasıdır.

Cumhuriyet dönemi yazarlarından olan Necmi Onur’un yayımlanmış olan 4 hikâye kitabının yanı sıra 9 romanı; 10 röportajı; 1 tane de sahnelenmiş tiyatro oyunu vardır. Toplumun önde gelen kişileriyle yaptığı söyleşiler ve “Nasıl Yazıyorlar?” başlığıyla kaleme aldığı röportajlar sayesinde daha da tanınmıştır. Eserlerinde hangi konulara nasıl yaklaşacağını çok iyi bilen yazar için bu röportajlar, sanat dünyasında tırmadığı önemli basamaklardır. Necmi Onur, anlaşılır ve samimi bir üslupla kaleme aldığı eserlerinde gerçeklik olgusunu ön planda tutar. Bunu yapmasındaki temel amaç, toplumun unuttuğunu sandığı değer ve yargıları canlı tutmaktır.

Necmi Onur’un romanlarında temel hareket noktası insandır. Son romanı olan Hanım Efendi isimli çalışmasında da Melike karakterinin içerisinde bulunduğu karmaşık ruh halini ele almaktadır. İnsanı, var olduğu sosyal ve psikolojik gerçeklikle birlikte ele alan

yazar, değişim ve gelişimlerin etkeni olarak yansıtır. Ait olduğu çevreye, aileye ya da iç dünyasına ayak uyduramayan insanın memnuniyetsizliğine çareler arar. Bu yaklaşımı, karakterlerin geçmişle olan bağlarını gözden geçirerek benliklerinde yer edinmiş, iyileşmeyen yaralara pansuman görevi görür. Sancılı geçen iyileşme sürecinde yaşanan çatışmaları, zamansal bağlamda bütünlemeye çalışır. Necmi Onur'un yapıtlarındaki anlatı kişileri, kendilerine biçilen kalıp rollere göre hareket ederler. Neredeyse hiçbir karakter yaşadığı ruhsal ya da sosyal durumu eleştirmez ve sorgulamaz. Bu durumun en önemli sebebi kendilerini gerçekleştirememiş ve çaresiz birey olmalarıdır. Yazar hikâye ve romanlarını genellikle beklenmedik bir anda ve sonunu yoruma açık bir şekilde bitirmektedir. Eserlerinde bu üslubu kullanan Necmi Onur, bu özelliğiyle okuyucuya hayal kurma imkânı sunmaktadır. Romanlarının genelinde değindiği noktalar neredeyse tüm insanlığa hitap edecek düzeydedir. Bu bakımdan Necmi Onur, verdiği eserlerle toplumun sorunlarıyla yakından ilgilenen bir yazardır. Hanım Efendi romanına bu noktadan bakıldığında toplumun bir parçası olan bireyin kendi içinde ve çevresinde kavuşmak istediği benlik kimliğini yansıtabilmek adına çalışmanın edebî açıdan çok yerinde bir noktaya değindiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adler, Alfred (2020), **İnsan Psikolojisi**, Yason Yayınları, Ankara.
- Adler, Alfred (2020), **İnsanı Tanıma Sanatı**, Say Yayınları, İstanbul.
- Arslan, Fatih & Gökçe Yiğit, Görkem (2022), **Psikolojik Manipülasyon ve Serveti Fünun Romanı**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Bachelard, Gaston (2023), **Mekânın Poetikası**. (çev. Alp Tümertekin), Minotor Yayınları, İstanbul.
- Freud, Sigmund (1981), **Cinsiyet ve Psikanaliz**, Varlık Yayınları, İstanbul.
- Freud, Sigmund (2016), **Totem ve Tabu**, Say Yayınları, İstanbul.
- Freud, Sigmund (2017), **Cinsellik**, Say Yayınları, İstanbul.
- Fromm, Erich (2021), **Sevme Sanatı**, Say Yayınları, İstanbul.
- Korkmaz, Ramazan (2007), (Edt. Ramazan Korkmaz), **"Benliğin Uyanışı ve Kanın Sesi (VII- XIV)"**, **Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000**, Grafiker Yayıncılık, Ankara, s.158-165.
- Korkmaz, Ramazan (2017), (Edt. Ramazan Korkmaz & Veysel Şahin), **"Romanda Mekânın Poetikası"**, **Romanda Mekân**, Akçağ Yayınları, Ankara, s.9-26.
- Necatigil, Behçet (2015), **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Onur, Necmi (1992), **Hanım Efendi**, Demos Yayınları, İstanbul.

Russell, Bertrand (2005), **Evlilik ve Ahlak**, Cem Yayınları, İstanbul.

Şahin, Veysel (2017). "*Refik Halit Karay'ın 'İstanbul'un Bir Yüzü' Romanında Yapı*",
Researcher: Social Science Studies, 5(8), 266-292.

Şahin, Veysel (2017), **Turgut Uyar'ın Şiirlerinde "Ben" ve "Öteki"nin Görüntü Düzeyleri**,
Akçağ Yayınları, Ankara.

Tannahill, Reay (2003), **Tarihte Cinsellik**, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.